Türkce Azererbaycan Türkcesi Kiçik Sözlük

2008

- A –

A.B.D: Amerika Birleşmiş Şatları

Abanmak: Söykenmeq, dirseqlenmeq

Abartmak: Mübaliğe etmeq, şişirtmeq

Abdal: Abdal

Abdest: Abdest

Abluka: Mühasire

Abone: Abune, abonent

Abone olan: Abuneçi

Acı: Acı

Acıklı: Qemli

Acıkmak: Acmaq

Acısını paylaşmak: Halına yanmaq

Aciz: Acız

Aç: Ac

Aç gözlü, gözü aç: Acgöz, aç gözlü

Açık: Açıq

Açık göz: Açıqgöz

Açlık: Aclıq

Açmak: Açmaq

Ada: Ada

Aday: Namized

Afiyet olsun: Nuş olsun

Afyon: Tiryek

Ağustos: Avgust

Ah: Axı

Ahlak: Exlaq

Ahmaq: Axmaq

Ajan: Nümayende

Akaryakıt: Duru yanacaq

Akıl almaz: Ağla sığmaz

Aklı başında: Ağlı başında

Akşam: Axşam

Akşam yemeği: Axşam yemeyi

Aktris, bayan sanatçı: Aktrisa

Alay: Lağ

Alev: Alov

Alfabe: Elifba

Alıngan: Küseyen

Allahaısmarladık: Hüdafiz

Almanca: Alman dilinde

Altın: Qızıl

Amaç: Niyyet, maqsad, meram

Ampul: Lampoçka

Anahtar: Açar

Ancak: Ancaq, ancam

Anladığım: Anlayışım

Anlamak: Başa düşmeq

Anne: Ana

Aptal: Abdal

Araba kiralamak: Maşın kiralamak

Araç: Vasite

Aralık: Dekabr

Aramak: Axtarmaq

Arka: Arxa, dal

Arkadaş: Dost

Artık: Artıq

Asker: Esger

Aslında: Eslinde

Aşçı: Aşpaz

Aşçı yamağı, yardımcısı: Aşpaz kömekçisi

Atıldılar: Cumdular

Avuç: Ovuc

Avukat: Vekil

Ay: Ay

Azarlamak: Abırlamaq

- B – [33]

Baba: Ata

Bacak: Bacaq

Bacanak: Bacanaq

Bacı: Bacı

Bagaj: Bagaj

Bahar, ilkbahar: Bahar

Bakire: Bakire

Bal: Bal

Baldız: Baldız

Balık: Balıq

Balta: Balta

Bandıra (gemiler için): Tanınma nişanı

Banka: Bank

Bant: Lent

Barınmak: Daldalanmaq,

Basamak, merdiven: Pilleqen

Baş örtüsü: Leçek

Batı: Qarb

Becermek: Bacarmaq

Bekar: Subay

Belirmek: Zahir olmaq

Ben: Men

Bırak: Qoy

Biçmek: Çalmaq

Bilgisiz: Savadsız

Bilmece: Tapmaca

Birlikte: Birge

Bitkin: Tabsız

Börek: Piroq

Buluşmak: Tapışmaq

Buyurmak: Tapşırmaq

Büyük baba, dede: Baba

Büyülemek: Cadulamaq

- C – [15]

Cadde: Küçe

Cahil: Savadsız, cahil

Cami: Cami

Can: Can

Cani: Cani

Canlı: Canlı

Canlanmak: Canlanmaq

Cari: Cari

Casus: Casus

Cazibe: Cazibe

Cevap: Cavab

Cevap vermek: Cevap vermeq, yanıtlamak

Cihan: Cahan

Cuma: Cüme

Cumartesi: Şenbe

- Ç – [9]

Çadır: Çadır

Çalışmak: İşlemeq

Çalmak: Çalmaq

Çay: Çay

Çekici, cazibeli, albenili: Cazibedar

Çelik: Polad

Çelişmek: Zıdd olmaq

Çocuk: Balaca, uşaq

Çöp: Zibil

Çözmek: Açmaq

- D – [30]

Dadanmak: Dadanmaq

Daha: Daha

Dahi: Dahi

Daima: Daima

Daimi, kalıcı, temelli: Daimi

Dair: Dair

Daire, çember: Daire

Dalamak: Dalamaq

Dalga: Dalğa

Dalmak: Dalmaq

Damak: Damaq

Damar: Damar

Damat, güvey: Damad

Danışmak: Meslehetleşmeq

Darbe: Zerbe

Darılmak: Darıxmaq

Dayamak: Söykemeq

Delege, ajan: Nümayende

Dengelemek: Tarazlaşdırmaq

Dergi: Jurnal, mecmua

Diken: Tikan

Dilsiz: Lal

Dinozor: Dinozavur

Doğmak: Doğulmaq

Doğurmak: Doğmaq

Donanım: Avadanlıq

Dosya: Fayl

Dosya kopyalama: Fayl köçürme

Duyuru, ilan: Duyuru

Düdük: Fit

- E – [10]

Eczane: Eczahana, aptek

Edebiyat: Edebiyyat

Ekim: Oktyabr

Elbise: Paltar

Emekli: Pensıyaçı

En: Lap

Engel: Mane

Eş, eşit: Tay

Evet: Beli

Eylül: Sentyabr

- F – [21]

Facia: Facie

Fahişe: Fahişe, kahpe

Fail: Fail

Faiz: Faiz

Fakir, fukara, yoksul: Fağir

Fani, ölümlü: Fani

Fasıla: Fasile

Fatih: Fateh

Fatiha: Fatihe

Fatura: Faktura

Fayda: Fayda, yarar, çıkar

Feci: Facieli

Fen: Texnika

Feshetmek: Leğv etmeq

Fırlatmak (eline geçeni): Sındırmaq

Fısıldamak: Pıçıldamaq

Fısıltı: Pıçıltı

Fiil: F'el

Fren: Tormoz

Fotoğraf: Şekil

Fotokopi, tıpkıbasım: Faksimile

Fuhuş: Fahişeliq

- G – [17]

Galiba: Deyesen

Gazete: Qezet

Genç: Cavan, genc

Gereksinmek: Möhtac olmaq

Geri dönüşüm kutusu: Zibil

Gocunmak: Acışmaq

Göçmen: Qaçqın, köçeri

Görümce: Baldız

Götürmek: Aparmaq

Gümrük: Kömrük

Gündüz: Nahar

Güven oyu: E'timad re'yi

Güvenilir: E'timadlı

Güvercin: Göyerçin

Güverte: Göyerte

Güz: Payız

Güzel: Qeşenq, gözel

- H – [19]

Haberci: Carçı

Hali hazırda: Hal-hazırda

Hangi: Hansı

Hastane: Hestehana

Hayal: Heyal

Hayır: Xeyir

Haziran: Yyun

Hazırlanmak: Hazırlaşmaq

Hemşire: Tıbb bacısı

Hep: Daima, hemişe

Hırgür, dalaşmak: Dalaşmaq

Hızlı: İti

Hiç: Heç

Hiç kimse: Heç kes

Hile: Mekr

His, duygu: Hiss

Hizmet: Hidmet

Hoş: Xoş

Hotel, otel: Mehmanhana

- I – [1]

Ilımlı: E'tidallı

- İ – [27]

İçin:Üçün

İdam: E'dam

İhmal: Laqeydliq, e'tinasızlıq

İhmalkar: Laqeyd, e'tinasız

İlgi, alaka: Maraq

İlişti: Sataşdı

İmal: E'mal

İmalathane: E'malatxana

İmar: Abatlıq, abadanlıq

İnmek: Düşmeq

İnşaat: Tikinti

İnternete bağlanma: Koşulma

İrkildi: Dirçeldi

İsim: Ad

İstişare, danışma: Meslehet

İt oğlu: İt balası

İtibar, kredi: E'tibar

İtibaren: E'tibaren

İtibarlı, saygın: E'tibarlı

İtidal: E'tidal

İtiraf: E'tiraf

İtikat: E'tikad

İtimat: E'timad

İtina, özen: E'tina

İtiraz: E'tiraz

İyi: Yaxşi

İzin: İcaze

- J – [1]

Jest: Jest

- K – [26]

Kaç: Neçe

Kader, yazgı: Tale

Kağıt: Kağız

Kalb: Qelb

Kalça: Omba

Kalleş: E’tibarsız

Kapatma: Söndürme

Kaplumbağa, tosbağa: Tısbağa

Karı, eş: Arvad

Karşıt, zıt: Zıdd

Kartpostal: Açıqca

Kasım: Noyabr

Kavanoz: Banka

Kefalet: Zaminliq

Kefil: Zamin

Kendi: Öz

Keşke: Kaş

Kıskanç: Paxıl

Kıskanmak: Paxıllıq etmeq

Kişi, insan: Nefer

Koli: Banderol

Koyu: Tox

Köprü: Körpü

Köşe: Künc

Kurt: Canavar

Küme: Topa

Lağv etmek: Leğv etmeq

Lakayd: Laqeyd

Lakin: Lakin, fakat

Lale: Lale

Lamba: Lampa

Lanet: Lenet

Latife: Zarafat

Laubali: Laübali

Layık: Layıq

Lazım: Lazım, gereq

Lehinde: Lehinde

Lehine: Lehine

Lezzet: Lezzet

Lütfen: Zehmet olmasa

- M – [23]

Madalya: Medal

Malumat, bilgi: Melumad

Mani, engel: Mane

Martı: Qağayı

Masal: Nağıl

Mayıs: May

Merdiven: Nerdivan

Merhaba: Salam

Merhale: Merhale

Mesela: Meselen

Meslek, iş: Peşe

Metre: Metr

Mevzu, konu: Movzu

Misafir: Qonaq

Mouse, fare (pc için): Sıçan

Muhtaç: Möhtac

Muhterem: Möhterem, sayın, saygıdeğer

Muhteşem: Möhteşem, görqemli

Mutlaka: Mütleq

Muz: Banan

Müebbet: Ömürlük

Mühlet, süre: Möhlet

Mühür: Möhür

- N – [8]

Nasıl: Nece

Nasılsın: Necesen?

Nehir: Dere

Nerdesin: Hardasan?

Nerdeyse: Hardaysa

Nesne, şey: Zad

Neylerim: Neynirem

Ninni: Layla, laylay

- O – [8]

Ocak: Yanvar

Okul: Mekteb

Okunaklı: Oxunaqlı

Olgu: Fakt

Olumsuz: Neqativ

Otobüs: Avtobus

Otogar: Avtovagzal

Otopark: Avtoparq

- Ö – [13]

Öğle yemeği: Nahar

Öğlen: Günorta

Önce: Qabaq

Örneğin: Meselen

Öteki: O biri

Öte, öteki: Öten

Öteki gün: Öten gün

Özellikle: Xususile

Özenmek: E’tina etmeq

Özgür: Azad

Özgürlük: Azadlık

Özür dilerim: Bağışlayın, üzr isteyirem

Özür dileriz: Üzr isteyirik

- P – [27]

Pahalanmak: Bahalanmaq

Pahalı: Baha

Para: Pul

Pardesü: Plaş

Parlamento: Parlament

Parmak: Barmaq

Pasaport: Pasport

Pasta: Tort

Patates: Kartof

Patlamak: Partlamak

Patlıcan: Badımcan

Pazar: Bazar

Pazartesi: Bazar ertesi

Peçete: Peçenye

Peki: Bes

Perşembe: Cüme axşamı

Pilav: Pilov

Poetika, şiir sanatı: Poeziya

Polis karakolu: Polis şöbesi

Polonya: Polşa

Popüler: Populyar

Porselen: Farfor

Posta kartı: Açıqca, otkrytka

Postane: Poçt

Proje: Layihe

Puan: Hal, bal

Pul: Poçt markası

- R – [14]

Rahatsız: Narahat

Rahatsızlık: Narahatlıq

Rakı içmek: Arak vurmak

Rastlantı: Tesadüf

Razı değil: Narazı

Reaksiyon, tepki: Reaksiya,

Realite: Reallıq

Rezervasyon: Evvelceden sifariş etmeq

Rica ederim: Xahiş edirem

Rica ediyorlar: Xahiş eleyırlar

Rica ederiz: Xahiş edirik

Romantizm: Romantika

Rusya: Rusiya

Rüzgar çıktı: Külek qalxdı

- S – [43]

Saat: Saat

Sabah: Seher

Sabık, eski: Sabiq

Sabır: Sabr

Saçma: Sarsaqlama

Sadece: Tekce

Sağlık Bakanlığı: Sehiyye Nazırlıyı

Sakin: Sakit

Salata: Salat

Salı: Çerşenbe axşamı

Salon: Zal

Savad: Saygı

Sebze: Terevez

Selamlıyorum: Salamlayıram

Sen: Sen

Seslendiğinde: Hay verende

Ses Sanatçısı, şarkıcı: Muğanni

Sıfır: Sıfır

Sıra, nöbet: Növbe

Sıradaki: Növbeti

Sıvışmak: Sovuşmaq

Sigara: Sigaret

Sinema: Kino

Sipariş: Sifariş

Site: Sayt, web saytı

Siz: Siz

Sofra: Süfre

Soğuk: Soyuq

Somut: Açıq

Sonbahar, güz: Payız

Sonuçlanmak: Başa çatmaq

Sonunda: Sonda

Sordu: Soruşdu

Sormak: Soruşmaq

Sorumlu: Cavabdeh

Sosyete: Zadegan

Soyadı: Familiya

Sövüyordu: Sövürdü

Sovyet: Sovet

Soykırım: Soyqırım

Söyleşi: Müsahibe

Sözleşme, akit: Muqavile

Sözümün sonunda: Sözümün axırında

Su: Su

Subay: Zabit

- Ş – [15]

Şahsen: Şexsen

Şahıs, kişi: Şexs

Şahsi bilgi: Şexsi me'lumat

Şair: Shair

Şaka, latife: Zarafat

Şaklaban: Lağlağıçı

Şarap: Şerap

Şehir: Şeher

Şerefe: Sağlığınıza

Şiir: Şeir, şer

Şimdi: İndi

Şimdilik hoşca kal: Helelik

Şofben: Titan

Şöyle böyle: Ele bele

Şubat: Fevral

- T – [51]

Taban: Daban

Tabi: Tabe

Taburet: Tabure

Tad, çeşni: Dad

Takat, derman: Taqet

Takırdamak: Taqqıldamaq

Talih: Taleh

Tam: Tam, çeşni, deqiq

Tane: Dene

Tanıdık, aşina: Tanış

Tanışıklık: Tanışlıq

Tanıştırmak: Tanış etmeq

Tarih: Tarix

Tasarı: Layihe

Tatlı: Desert

Tatlı su: Şirin su

Tatmak: Dadmaq

Tavuk: Toyuq

Tavuk eti: Toyuq, cüce eti

Tiyatro: Teatr

Tebrik ederim: Tebriq eliyirem

Teklif ettiler: Teklif elediler

Tekme: Tepiq

Telefon: Zeng

Telefon etmek: Zeng elemeq, zeng vurmaq

Televizyon: Televizor, Telekanal, televiziya

Telgraf: Telegram

Temmuz: Yyul, İyul

Tenezzül etmek: Layıq bilmeq, layıq görmeq

Tepe: Tepe

Tepki: Reaksiya

Terim: Termin

Tesadüfen, rastgele: Tesadüfen

Teşekkürler: Sağolun, teşekkür edirem

Tez: Tez

Tezce, çabucak: Tezce

Tıknefes: Tengnefes

Tıraş: Taraş

Tiksindi: Diksindi

Trajedi: Facia

Tren: Gatar

Tren İstasyonu: Tren vagzali

Tok: Tox

Topluluk, kütle: Camaat

Turfanda: Faraş

Tuvalet: Ayaq yolu

Tuz: Duz

Tüfek: Tüfeng

Tükürmek: Tüpürmeq

Tükürür : Tüpürer

Tür, çeşit: Cür

- U – [8]

Uçak: Teyyare, samalot

Unesco: Yunesko

Utanç: Abır heyalılıq, abırlılıq

Uyanık: Oyaq

Uyanmak: Oyanmaq

Uygun: Uyğun

Uyku: Yuxu

Uyuşuk: Süst

- Ü – [3]

Ülke: Ölke, yurd

Ünvan: Titul

Üvey: Ögey

- V – [10]

Vakit: Vaxt

Vapur: Paraxod

Varış: Geliş

Vatan: Veten

Veda: Vida

Vedalaşmak: Vidalaşmaq

Vejetaryen: Vejeteryen

Vinç: Kran

V.s: Ve s.

Vurdumduymaz: Laqeyd

- Y – [38]

Yahut: Yaxud

Yakalansın, tutulsun: Yoluxsun

Yakın: Yaxın

Yakınlık (cinsel bakımdan): Yaxınlıq

Yalnız: Yalgız

Yanıt: Cavab

Yaratıcılık: Yaradıcılıq

Yaratmak: Yaranmaq

Yardım: Kömek

Yardımcı: Kömekçi

Yarın: Sabah

Yasak: Qadağan

Yaslanmak: Söykenmeq

Yaşamak: Yaşamaq

Yaşında: Yaşlı

Yaşıyordum: Yaşayırdım

Yaz: Yay

Yazıçılar Birliyi: Yazarlar Birliği

Yelek: Jilet

Yeni: Teze

Yeşil: Yaşıl

Yetenek: İstedad, qabiliyed

Yıl: İl

Yıldız: Ulduz

Yine: Yene

Yiyecek: Yimeli şey

Yoğurt: Gatıq

Yok: Yox

Yolcu ederiz: Yola salarıq

Yuh: Tfu

Yüce: Uca

Yüceltmek: Ezizlemeq

Yürek: Üreq

Yürüyerek: Ayaqla

Yüz: Üz

Yüzünü: Üzünü

Yüzde: Faiz

Yüzme havuzu: Baseyn

- Z – [22]

Zahmet: Zehmet

Zalim: Zalim

Zaman: Zaman

Zaman zaman: Vaxtaşrı

Zan: Zenn

Zannetmek: Zenn etmeq

Zannedersin ki: Zenn edirsen ki

Zar: Zar

Zat: Zat

Zaten: Zaten

Zavallı: Zavallı

Zayıf: Zeif

Zehir: Zeher

Zengin, varlıklı: Zengin

Zevk: Zövq

Zeytin: Zeytun

Zıt: Zıd

Zihin: Zehin

Zihniyet, anlayış: Zehniyyet

Zil: Zeng

Zincir: Zencir

Ziyaretçi Defteri: Qonaq Kitabı

Yazı kategorisi: Derleme sözlüğü | 2 Yorum »

BİR TÜRKÜ DİNLEMEK

Aralık 19, 2008

Rıdvan ÖZTÜRK

Bir türkü dinlemek

Gönlümüzün derinliklerinden kıvrıla kıvrıla akıp gelen, insanı bütün zerrelerine kadar saran sarmalayan bir türkü dinlemek. İliklere kadar işleyen duygunun

doruklarda gezindiği bir türkü dinlemek. Başka türlü türkü de olur muymuş demek geliyor insanın aklına. Duygu olmadan şiir olmaz; şiir dediğimiz zaman da, elbette duyguyu, düşünceyi aramamak olmaz. Şiirin Anadolu insanını, Türk insanını kendi dilinden kendi gönlünden en iyi yansıtanı da elbette türkülerdir.

“Ah bu türküler köy türküleri
Ne düzeni belli ne yazanı
Altlarında imza yok ama
İçlerinde yürek var
Cennet misali sevişen
Cehennemler gibi dövüşen
Bir çocuk gibi gülüp
Mağaralar gibi inleyen
Nasıl unutur nasıl
Ömründe bir defa Kâzım’ın türküsünü dinleyen”

Bir türkü dinlemek

Bir türküde bulmak kendisini, bildiğini, sevdiğini, eşini,
dostunu, anasını, babasını… Hem de bütün gerçekliği ile, bütün canlılığı ile.
Bir “anam” sözünün yüreklerde uyandırdığı fersah fersah mana derinliğini ölçecek bir cihaz henüz keşfedilemedi. Hele bir de”yar” deyince neler olmaz ki…. Kalem mi elden düşmez. Göz mü görür, akıl mı şaşmaz. Sadece sevende mi olur böyle olağan dışılıklar. Lambada titreyen alev bile üşür. Kazım’ın türküsünü dinleyip

de Kazım'a yanmayan, Kazım'ın kanlar içinde yattığını, kaytan bıyığının kanlara battığını gözünde canlandıramayan, canlandırıp da ağıdına eşlik etmeyen olur mu?

" Ah bu köy türküleri, köy türküleri
Mis gibi insan kokar, mis gibi toprak
Hilesiz hurdasız, çırılçıplak
Dişisi dişi, erkeği erkek,
Kaşı kaş, gözü göz, yarası yara
Bıçağı bıçak"

Bir türkü dinlemek

İnsanın çevre ile içiçeliğini, çevreden ayrıştırılamazlığını söz ile resmedebilmek için bir türkü dinlemek. Bir türkü mü sadece; beş, on, on beş…. Gönül incilerinin, söz cevherlerinin pazarına ermiş gibiyiz. Söğüdün yaprağının narinliği ile, söğüdün suya eğilişindeki iç yangını ile kendi iç yangınını özdeşleştirmek; söğüdün dış görünüşündeki güzelliğine rağmen içindeki göyünmesini, içten içe yanmasını "ha işte tıpkı öylece" diye kendi halini anlatmak için bir ifade vasıtası olarak görmek, göstermek, sanat erbabının gıpta ile bakacağı bir üstatlık olsa gerek:

"Söğüdün yaprağı narindir narin

İçerim yanıyor, dışarım serin”

Bir türkü dinlemek

Düşünce ile eylemi birleştiremeyip, düşünceleri boyunlarında
yafta gibi sallananlara inat, “green peas”, “ekolojik denge” gibi köprülere
takılıp kalmış, süslü salonlardan dışarıya hayatın kucağına, insanımızın aklına
ve gönlüne girememiş sloganları üretenler, türkülerimizin ne kadar insancıl,
ne kadar çevreci bir yönü olduğunu anladıkları gün, düşüncelerini bizim dilimizle
anlatmaya başladıkları gün, şikayet ettikleri konuların kendiliğinden kaybolduğunu,
hallolduğunu göreceklerdir. Çamlığın başında tüten tütünün, yüreği parça parça
olmuşluğu, acı çekmeyi yansıttığını gönülden yanık yanık söyleyen birinden daha
çevreci, daha doğaya saygılı kim olabilir ki..

“Ah bu türküler
Türküler
Ana sütü gibi candan
Ana sütü gibi temiz
Türküler tüter dağ dağ yayla yayla
Köyümüz köylümüz memleketimiz”

Bir türkü dinlemek

Bütün olumsuzlukları olumlulamak adına. Yardan geleni, Ondan geleni hüsnükabulümdür, başım gözüm üstüne diyebilmek adına bir türkü dinlemek. Derdimiz sermayemiz, servetimiz ahımızdır. Kara bahtımız karalandıkça karalansa da. Umutsuzluğun en dip çukurlarına, gayyalara düştüğümüzde bile bir tesellimizdir türküler. Göz yaşlarımız sele döndüğünde ilacımız, çaremizdir. Mırıldanır yüreğimize su serperiz:

“Ne ağlarsın benim zülfü siyahım
Bu da gelir, bu da geçer ağlama
Göklere erişti feryad u ahım
Bu da gelir bu da geçer ağlama”.

Umutsuzluk bizim kitabımızda yazmaz. Ondan umut kesmek haşa isyanla bir gibidir. İkna ederiz kendi kendimizi, en darda, en sıkıntıda olduğumuz zamanlar bile. Her yokuşun bir inişi olduğunu düşünürüz. Yokuşun zahmetini bilmeyen, inişin rahatlığını anlayamaz. Kolumuzun kuvveti, dizlerimizin dermanıdır türküler. En yangın anımızda, en susamış anımızda pirin sunduğu bir bade, dosttan gelen buz gibi bir bardak şerbet gibidir türküler. Umutsuzluğun umudun içinde eriyip yok olduğu demlerdir türküler.

“Hey hey yine de hey hey
Salınsın türküler bir uçtan bir uca
Evvel Allah hepsinde varım

Onlar kadar sahici

Onlar kadar candan

Bana bir bardak su ver der gibi

Bir türkü söylemeden gidersem yanarım”

Bir türkü dinlemek

Sözün özünü, inceliğini, yalın anlatımına rağmen sanatkarane
oluşunu hangi şiirde bulmak mümkün. Şiiri küçümsemek değil elbette deyişimiz, ama Bedri Rahmi Eyüpoğlu’nun dediği gibi şairleri utandıracak denli bir söyleyiş hüneridir türküler:

“Şairim

Zifiri karanlıkta gelse şiirin hasını

Ayak seslerinden tanırım

Ne zaman bir köy türküsü duysam

Şairliğimden utanırım

Şairim

Şiirin gerçeğini köy türkülerimizde bulmuşum

Türkülerle yunmuş yıkanmış dilim

Onlarla ağlamış, onlarla gülmüşüm”

Bir türkü dinlemek

Birde bir olmuş milyonlarca Türkü dinlemektir, bir türkü dinlemek.

Türkü bilmek, Türkü anlamak isteyen varsa türkü dinlesin. Onu anlamaya, onu öğrenmeye gayret etsin. Türklüğün zırhı gibidir her türkü. Türküleri yok edemeden Türkü yok etmek olmayacak duaya amin demektir. "Türkçem benim ses bayrağım". Bu bayrağı yücelerde nazlı nazlı dalgalandıran türküler alıp verdiğimiz nefesimiz. Nefesimiz oldukça baki kalan bu kubbede hoş bir seda olarak yankılanacak sözümüz, özümüzün sözümüze dönüştüğü ses bayrağı türkülerimiz.

Türküz Türkler yoldaşımız

Hesaba gelmez yaşımız

Nerde olsa savaşırız

Türküz türkü çağırırız

Yazı kategorisi: Türkü | » yorum bırak;

TURA OYUNU

Aralık 19, 2008

http://ridvanozturk.com/default.asp?id=41

TURA OYUNU

ÖZET

Çocuk oyunlarımız millî folklorun önemli unsurlarındandır. Folklorumuzun zenginliğine uygun olarak, çocuk oyunlarında da bir zenginlik göze çarpar. Bir çok "tura" oyunu olduğu hâlde, burada tanıtılan oyun diğerlerinden farklı özellik göstermektedir. Konya'nın Sarayönü ilçesinin Kuyulusebil Köyünde tespit edilen bu

oyun, kızlar arasında oynanmıştır. Oyun, safhaları itibariyle "çelik" oyununa benzemektedir.

Anahtar Kelimeler

Tura, çelik, Konya-Kuyulusebil, çocuk oyunları

ABSTRACT

Child plays are one of the most important features of the national folks. There is a wide rauge richness on child plays according to richness of our national folks. The play named as "tura" in this research, shows different features from the other "tura" plays. İt is very common amoung the girls, determined in Kuyulusebil willage of Sarayönü district in Konya. The play resemb les to "çelik" play according to its stages.

Key Words

Tura, çelik, Konya-Kuyulusebil, child plays

Rıdvan ÖZTÜRK*

Giriş

Oyunlar iyi incelendiğinde, temelinde bir çok sosyal olgunun barındırıldığı bir toplum bilim ansiklopedisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçen zaman ile birlikte bir takım olguların yerini yenilerine bıraktığı veya ortadan kaybolduğu görülmektedir. Bizim burada tanıtacağımız tura oyunu da işte böyle bir özelliği üzerinde taşımaktadır. Anadolu'nun pek çok yerinde bilinen ve hâlen oynanmakta olan çelik oyunun farklı bir şekli olan tura oyunu, artık unutulmuş olup oynanmamaktadır.

Kaynaklarda Tura

Tura kelimesine eski ve yeni sözlüklerde rastlıyoruz. Daha XI. yüzyılda Divanü Lügati't-Türk"te tugrag: "Tuğra, tura. Hakanın mührü, buyrultusu. Oğuzca. Bunu Türkler bilmez. Ben de aslını bilmiyorum." (Divan I,462) şeklinde geçmektedir. Lehçe-i Osmanî'de tura maddesi anlatılırken "tura oyunu" tamlaması verilmiş, ancak açıklayıcı herhangi bir bilgi verilmemiştir (Lehçe 389). Yine Osmanlı dönemi sözlüklerinden Lehçetü'l-Lügat'te de "tura ki onunla birine vururlar…" (Şeyhülislam 662) diye verilen açıklama da yeterli bir bilgi vermekten çok uzaktır. Şemseddin Sami de sözlüğünde "tura: Aslı tuğra yahud dura. 1. Oyun oynamakta yani urmakta müstamel örme, mendil ve kuşak vesaire: Tura oyunu oynamak; tura ile urmak 2.Kös ve davul ve trambet gibi şeylere urmağa mahsus ip veya çomak: davul turası. 3. Kamçı,örme kırbaç, . 4. demet, bağ, paket: Bir tura ip// tam turası: Saçak kenarı" (Kamus 897) açıklamaları verilmiştir. Derleme Sözlüğü'nde de tura'dan bahsedilirken yukarıdaki ifadelere uygun tanımlamalar yapılmıştır: "tura(IV): Kıvırılarak sıkıştırılmış iplik çilesi; tura (V): 1. Kimi oyunlarda ebeye vurmak için kullanılan

düğümlenmiş mendil. 2. Düğünlerde oynanan bir çeşit oyun." (Derleme 3993-3994). Türkçe Sözlük'te de tura maddesi farklı açıklanmıştır: "tura 1. Tuğra 2. Halat gibi örülmüş iplik çilesi 3. Bazı oyunlarda, vurmak için kullanılan mendil 4. Ucu düğümlenmiş bir mendil aracılığıla yanan veya yanılanların ebe tarafından cezalandırıldığı bir tür çocuk oyunu" (Türkçe 2253).

Verilen bilgilerden hareketle turanın ve tura oyunun, belki de tura oyunlarının eskiden beri bilinmekte olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu oyunun basamakları ve kuralları hakkında tabiatı gereği bu sözlüklerde geniş bilginin olması da söz konusu değildir. Yine de bu eski ve yeni sözlüklerdeki bilgiler incelendiğinde, bunlarda bahsedilen turanın, bizim tanıtacağımız turadan farklı olduğu anlaşılmaktadır. Tura ile ilgili geniş bilgiler, tabii olarak oyunlardan bahseden folklorik yayınlarda bulunabilirdi. Ahmet Caferoğlu tarafından hazırlanan ve adından anlaşılacağı üzere Orta Anadolu illerinden yapılan oyun derlemelerini gösteren "Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme II, Oyunlar, Tekerlemeler, Yanıltmaçlar ve Oyun Istılahları; Konya, Isparta,Burdur, Kayseri, Çorum, Niğde Vilayetleri Oyunları" (C) isimli eser, bu konuda en muhtevalı eser olma özelliğini göstermektedir.

Adında tura kelimesinin geçtiği "Kazıklı tura oyunu" (C 45), "Aşıkla tura oyunu" (C 134) gibi bazı tura oyunlarından bahsedilse de, bunlar bizim tanıtacağımız tura oyunundan ayrıdırlar. Yine tura ile oynandığı belirtilen "Battı battı oyunu" (C 67), "Kızdı kızdı oyunu" (C 69), "Kuşumun başı oyunu" (C 95), "Kör at kazığı oyunu", "Bir kör iki kör oyunu" (C 97) gibi oyunlar da tamamen farklı oyunlardır. Bu oyunlardaki tura ile, "Oldukça kıvrak bükülmüş mendil ve buna benzer kumaş parçası" (C 151) kastedilmektedir.

Tarayabildiğimiz diğer (Arsümer, Demircioğlu, Özhan, Tan) kaynaklarda da konu ile ilgili bir bilgiye rastlayamadık. Bu eserlerde de yine turanın kullanıldığı "eğir oyunu, yedi taş, cicili tavuk, daire top" (Özhan, 13) gibi oyunlardan bahsedilmektedir. Ancak bu oyunlar da bizim tanıtacağımız tura oyunundan tamamen farklıdır. Bundan dolayı, çok az sayıda insanın zihninde kalmış olan bilgilerin unutulup gitmesine gönlümüz razı olmadı. Daha geniş çaplı yapılacak çalışmalara malzeme olması düşüncesiyle, Konya'nın Sarayönü ilçesine bağlı Kuyulusebil Köyünden derlediğimiz tura oyunu ile ilgili bilgileri ve bu çerçevedeki değerlendirmelerimizi burada sunmak istiyoruz.

Oyunun malzemesi

Tura: Oyunun ana malzemesidir. Çelik oyunundaki çeliğin muadilidir. Tura, öküz tımar edilip taranırken çıkan kılların tekrar tekrar yıkanıp sıkıştırılması ile elde edilen yumruk büyüklüğündeki kıl yumağıdır.

Mandak: Çelik oyununda da olduğu gibi oyuncuların korumak zorunda oldukları taştır. Bu taş genellikle iki avuç içi büyüklüğünde olur. Açıkça görülebilecek bir yere, alanın bir ucuna dikilir. Mandağın başındaki oyuncu atılan turanın mandak taşına değmemesini sağlar.

Değnek (çomak): Mandak başındaki oyuncunun elinde olur. Tam bir ölçüsü olmamakla birlikte genellikle elli altmış santim uzunluğunda sağlam bir ağaç dalıdır.

Oyuncular

Tura, bir takım oyunu olup, en az ikişer kişiden oluşan iki takım arasında oynanır. Çelik oyunu hem erkekler hem de kızlar tarafından ayrı ayrı veya karışık olarak oynanabildiği hâlde tura oyunu sadece kızlar arasında oynanır. Bundan dolayı turayı bir kız oyunu olarak nitelendirmek doğru olur. Oyuncuların belli bir yaş sınırlaması olmamasına karşılık, daha çok gençler arasında oynanır.

Oynanışı

Takım başkanı olacak iki kişi diğer oyuncularını seçmek için mandak taşına biraz uzak mesafeden değnek ile "senin, benim" diyerek ölçmeye başlar. Taşa gelindiğinde kimin tarafında bitmişse o başkan ilk oyuncuyu seçme hakkını elde eder. Oyuncular birer birer sırayla seçilir. Bazen böyle sayışma yerine seçicilerden ilk önce "baştan" diyen kişi seçme önceliğini elde eder. Bu da seçimde kullanılan ikinci bir yoldur. Takımlar bu şekilde belirlendikten sonra, sıra oyuna hangi takımın başlayacağına gelir. Eğer aralarında bir anlaşma olmazsa, küçük bir yassı taşın üzerine tükürülerek "yağlı-kuru" belirlenir. Havaya atılan taşın tükürüklü kısmı üste gelirse "yağlı" diyenler, kuru tarafı üste gelirse "kuru" diyenler kazanmış olurlar. Bundan sonra ilk oyuncu mandağın başına geçer ve oyunu başlatır.

Düz bir alanın bir ucuna dikilmiş olan mandağın başına geçen oyuncu turayı, tıpkı çelikte olduğu gibi karşı takımın oyuncularının tutamayacağı şekilde atmaya çalışır. Turanın gelebileceğini hesap ettikleri yere göre karşı takım oyuncuları alana dağılırlar. Atılan turayı elleri ile veya ellerinde bulunan ceket, etek, şapka gibi bir nesneyle tutmaya çalışırlar veya bu nesneleri turanın üzerine atarak onun içinde yere düşmesini sağlarlar. Tura yakalanamazsa, düştüğü yerden alınarak mandak taşına vurmak için atılır. Mandak başındaki oyuncu ise elindeki değnekle mandağı korumaya, atılan turayı mümkün mertebe uzağa çelmeye çalışır. Bu çelinen yer ile mandak taşı arası değnekle ölçülür. Her dokuz değnekten sonra "dıkız" denilir ve her "dıkız" da oyunun bir üst basamağına geçiş anlamına gelir. Oyunun bütün basamakları tamamlanmışsa bir "sırık" olur. Tura yakalanmışsa, mandak taşına vurulmuşsa veya mandak taşına bir değnek ölçüsünden daha az yakınlıkta bir yere düşmüşse atan oyuncu yanar. Yerine aynı takımın yeni bir oyuncusu geçer. Bu şekilde bütün oyuncular saf dışı bırakıldığında, atan takım ile yakalayan takım yer değiştirir. Yanan oyuncunun yerine gelen oyuncu, oyunun bütün basamaklarını başarı ile geçer de "sırık" yaparsa, yanan oyuncu da yeniden canlanmış olur. Oyun bu şekilde devam eder. Oyuncu sayısı eşit olmadığı zaman fazla olan kişi "haybeci", "aralıkçı" olur. "Haybeci" hep mandağın yanında durur, atıcı hangi takım ise ondan yana olur.

Basamakları

1.Yumruk: Oyunun ilk basamağı olup, tura yumruğun üzerinde tutulur, hafifçe havalandırıdıktan sonra şamar (avuç içi) vurularak, alanda rakip oyuncuların olmadığı en uzak noktaya atılmaya çalışılır.

2. El: Açık durumdaki elin içindeki tura biraz havaya atılır, yere inerken yine avuç içi ile vurulur. İlk iki basamak oyunun en kolay basamaklarıdır.

3. Bel: Kol bel hizasından vücudun arkasından dolandırılır. Arkaya dolandırılan elin avucuna tura konur. Tura hafifçe havaya atıldıktan sonra, arkadaki kol vücudun önüne getirilerek turaya elin içi ile vurulur.

4. Abıç(ş) arası (aptal): Dizden bükülerek kaldırılan bacağın altından geçirilen elin eçindeki tura havalandırıldıktan sonra yine eski pozisyonuna getirilen aynı el ile vurulur. Üçüncü ve dördüncü basamaklar oyunun en zor basamakları olup, diğer basamaklara göre daha bir ustalık istemektedir.

5. Daş: Oyunun bu basamağında değnek kullanılır. Mandak taşının üstüne konulan turaya değnek ile vurulur. Değnek mandak taşına gelirse veya turaya vuramayıp es geçerse oyuncu yanmış olur ve hakkını kaybeder.

6. Pot: Oyunun bu basamağında tura mandak taşının yakınında bir yere konularak değnek ile vurulur. Beşinci ve altıncı basamaklarda değnek yardımı ile tura mümkün mertebe alanın en uzak noktasına atılmaya çalışılır.

Değerlendirme

Yukarıda ayrıntıları ile tanıtmaya çalıştığımız tura oyunun, adında veya içeriğinde tura olan oyunlardan tamamen farklı olduğu görülmektedir. Konya'nın Sarayönü İlçesinin Kuyulusebil Köyünde geçmişte oynanmakta olan bu oyun artık bölgenin gençleri tarafından bilinmemekte ve dolayısıyla da oynanmamaktadır. Tura oyunu, asıl itibariyle kızlar arasında oynanmakta imiş. Bunda, kırsal kesimden şehre olan göçlerin oyuncu potansiyeline büyük etkisi olmuştur. Köyün nüfusunun büyük kesimi şehirde yaşamakta olup, köy ile bağlantısı son derece azalmıştır. Bu da, oyunu öğrenme zeminin kaybolmasına yol açmıştır. Elbette unutulmada bu yeterli sebep değildir. Yeni plastik topların ortaya çıkmasıyla birlikte, tura yapımına da gerek kalmadığı muhakkaktır. Zaten, bir hayli zahmetli iş olduğu anlaşılan tura yapımı için gerekli malzemenin kaynağı olan büyük baş hayvancılık da bölgede yok olmak üzeredir.

Bölgede tura oyunun bir benzer şekli olarak çelik oyunu ise hâlen varlığını sürdürmektedir. Esas itibariyle çelik oyunu daha çok erkekler arasında oynanan bir oyun, tura oyunu ise kızlar arasında oynanan bir oyun olarak kabul edilmektedir. Eskiden çelik oyununda kızlar da oyuncu olarak yer alabilir iken, tura oyunu sadece kızlar tarafından oynanırmış. Çelik oyunu ile tura oyunu kuralları açısından aynı oyundur diyebiliriz. Anadolu'nun bir çok yerinde farklı şekillerde oynanmakta olan çelik oyununun en teferruatlı şekli Isparta (C 39-40) ve Alanya'dan (Demir 25-31) derlenmiştir. Bu bölgelerdeki çelik oyunları Kuyulusebil'deki çelik oyununa çok benzemektedir.

Muhtemeldir ki bu bölgelerde en azından yaşlı insanların hafızalarında bile kalmış olsa, tura oyununa ait bilgiler bulunabilir.

Geleneksel çocuk oyunlarımız içerisinde çelik oyunu ve onun bir yan dalı olan tura oyunu belirgin bir yer tutmaktadır. Bu konu ile ilgili son dönemde derinliğine bazı çalışmalar (Demir 23-31) yapılmakta ise de, konunun bütün Anadolu coğrafyasını içine alacak şekilde geniş açılımlı olarak ele alınması gerekmektedir.

Kaynaklar:

Arsümer: Ferruh ARSÜMER, 1955, Türk Çocuk Oyunlarından Örnekler, İstanbul.

C: Ahmet CAFEROĞLU, 1994, Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme II, Oyunlar, Tekerlemeler, Yanıltmaçlar ve Oyun Istılahlar; Konya, Isparta, Burdur, Kayseri, Çorum, Niğde Vilayetleri Oyunları, Ankara.

Demir: Nurettin DEMİR, 2000, "Çelik-Çomak Oyununun Alanya'nın Köylerinde Görülen Bir Türü", 1. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi, C.II, Sporda Psiko-sosyal Alanlar Spor Yönetim Bilimleri, Ankara, s.23-31.

Demircioğlu: Yusuf Ziya DEMİRCİOĞLU, 1934, Anadoluda Eski Çocuk Oyunları, İstanbul.

Derleme, 1993: Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, C.X, 2.bs., Ankara.

Divan, 1986: Divanü Lügati't-Türk, c.I, (Çev: Besim ATALAY), Ankara.

Kamus, 1996: Şemseddin Sami, Kamus-i Türkî, , Çağrı Yayınları, 7.bs, İstanbul.

Lehçe, 2000: Ahmet Vefik Paşa, Lehçe-i Osmanî, (Haz: Recep Toparlı), Ankara.

Özhan: Mevlüt ÖZHAN, 1990, Çocuk Oyunlarımız, Ankara.

Şeyhülislam, 1999: Şeyhülislam Mehmed Esad Efendi, Lehçetü'l-Lügat (Haz: H. Ahmet KIRIKKILIÇ), Ankara.

Tan: Nail TAN, 1981, Çocuklarımıza Folklor Hazinemizden Seçmeler, Ankara.

Türkçe, 1998: Türkçe Sözlük, C.II, TDK Yayınları: 549, 9.bs, Ankara.

Kaynak şahıs

Meryem ÖZTÜRK; 1935, Kuyulusebil doğumlu. Temmuz 2000'de Konya'da görüşülerek bilgi alınmıştır.

*Yard.Doç.Dr., Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Yazı kategorisi: Çelik-Çomak, Çocuk Oyunları | » yorum bırak;

DİL, LEHÇE VE KARŞILIKLI ANLAŞILABİLİRLİK DENEMESİ ÜZERİNE

Aralık 19, 2008

Bu yazı, şu kaynakta yayımlanmıştır: "Prof.Dr. Ahmet Bican Ercilasun Armağanı, Akçağ Yayınları, Ankara 2008, s.386-393"

Rıdvan ÖZTÜRK•

Özet

Karşılıklı anlaşılabilirlik, dil ve lehçe belirlemelerinde en önemli ölçütlerden biridir. Bu ölçüt Türkiye Türkolojisinde de zaman zaman kullanılarak çalışmalar yapılmış ve bunlara bağlı olarak da bazı hükümler verilmiştir. Bu çalışmaların ilk yapılanlarından ve en önemlisi olan Tekin'in makalesidir. Kazak Türkçesinden seçilmiş 100 cümle deneklere sunulmuş ve sonucunda %6,4'lük anlaşılabilirlik ortaya konulmuştur. Çıkan sonuca göre Tekin, Kazak Türkçesinin ve Türkiye Türkçesinin bir dilin lehçeleri değil, ayrı diller olduğunu belirtmiştir.

Bu yazıda Tekin'in seçtiği cümlelerin Türkiye Türkçesindeki karşılıkları; 2 günlük, iki haftalık ve üç haftalık Türkiye Türkçesi tecrübesi olan üç değişik Kazak denek grubuna uygulanmıştır. Aynı yöntemle %27 ile %86,8 arasında değişen bir oranda anlaşılabilirlik ölçümleri yapılmıştır. Yöntemin sağlaması diyebileceğimiz bu uygulamanın sonuçlarının çok farklı çıkması, önceki çalışmanın sıhhatini ve buna bağlı olarak verilen "Lehçe değil, dildir." hükümlerinin de geçersizliliğini ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler

Karşılıklı anlaşılabilirlik, dil, lehçe, Türkçe, Türkiye Türkçesi, Kazak Türkçesi

ABOUT THE LANGUAGE, DİALECT AND TESTİNG OF MUTUAL INTELLİGİBİLİTY

Summary

Mutual intelligibility is one of the most important criterion for defining language or dialect. This criterion had been used in Turkey Turcology sometimes and there had been given some judgemensts in this issue. Tekin's article is the first and the most important of this studies. 100 sentences which had been choosen from Kazakh Turkish and it has been given to sujets in this study In conclusion of this study it had been brought up %6.4 mutual intelligibility . According to the results, Tekin said that the afore-mentioned two Turkishes are not dialects of one language, they're different languages.

Equivalant in Turkey Turkish of sentences which had been choosen by Tekin were carried out to three different Kazakh's sujet groups that they have experience of Turkey Turkish two daily, two weekly, three weekly in this study. Appraisal of mutual intelligibility which the alternating ratio is between %27 and %86,8 has been made with the same method. To come in to being very different results of experiment which we will be able to call that check of method brought up reliability of former study and "It isn't a dialect it is a language" judgement unconvicing.

Key words

Mutual Intelligibility, Language, Dialect, Turkic, Turkey Turkish, Kazakh Turkish

Giriş

Dil ve lehçe terimlerinin genel tanımlamaları olmakla birlikte, bunların somut örneklere dönüştürülmesi noktasında farklı yansımalar dikkat çekmektedir. Almanca veya Arapça birden fazla devlette kullanılmaktadır; hatta Almanca, Almanya sınırları içinde ayrı bölgelerde anlaşılabilirlik oranı çok düştüğü halde tek bir dil olarak tanımlanmaktadır.(Porzig 1995, 162). Benzer durum Çince ve İngilizce için de söz konusudur. Ancak bazı kişiler tarafından Türk dili için çeşitli gerekçeler ileri sürülerek lehçe yerine dil terimi kullanılma yoluna gidilmektedir. Bu fikirlerini haklı göstermek için de zaman zaman çeşitli Türkçelerden alınmış cümlelerden hareketle yorumlar yapma ve cümleleri deneklere sunarak anlaşılabilirliği ölçme yoluna gitmişlerdir (Tekin 2005a, Tekin 2005b, Haznedar 1997 vb.).

Bu yazıda yukarıda temas edilen yayınlardan Tekin'in çalışmasının (Tekin 2005a) bir tür sağlaması yapılarak varılan sonuçların ne kadar geçerli olabileceği ve bu sonuçlara bağlı olarak lehçe ve dil gibi hüküm vermenin ne kadar ilmi olacağı ortaya konulacaktır.

Kazak Türkçesinin Anlaşılabilirlik Denemesi

Azeri Türkçesi, Türkmen Türkçesi, Gagavuz Türkçesi, Kırım Tatar Türkçesi, Özbek Türkçesi, Kumuk Türkçesi gibi Türkçelerle kıyaslandığı zaman Türkiye Türkçesiyle anlaşılabilirlik oranı düşük olduğu açık olan Kazak Türkçesi üzerine bir anlaşılabilirlik denemesi Tekin tarafından yapılmıştır (Tekin 2005a).

Tekin, Kazak Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki karşılıklı anlaşabilirlik oranını tespit etmek için Rusça-Kazakça Konuşma Kılavuzundan 100 cümle seçerek bir test hazırlamıştır. Orijinali Kiril alfabesiyle yazılmış olan bu cümleleri Latin alfabesine aktararak deneklere sunmuştur.

Bu 100 Kazakça cümle Hacettepe Üniversitesinde görevli yaşları 20 ile 41 arasında değişen kadınlı-erkekli 10 kişiye dağıtılmıştır. Deneklerden beşi Türkçeden başka dil bilmeyen bayan sekreter, öbür beşi de bir yabancı dil bilen doktoralı öğretim görevlileridir. Öğretim görevlilerinden dördü erkek biri ise Türk dili ve edebiyatı öğrenimi görmüş kadındır.

Tekin'in uyguladığı bu testte denekler soruların % 3,3'ünü (toplam 33) tam, % 3,1'ini (toplam 31) ise yaklaşık (eksik ya da yarım) olarak anlayabilmişlerdir. Bu istatistikten yola çıkarak Tekin, Kazak Türkçesinin Türkiye Türkleri için %6.4 gibi çok düşük bir oranda anlaşıldığını, bu yüzden de Kazak Türkçesinin bir lehçe değil, ayrı bir dil olduğu sonucuna varmaktadır (Tekin 2005a, 283).

Tekin'in Denemesinin Sağlaması: Denemenin denenmesi

Aradan uzun yıllar geçmiş olmasına rağmen bu denemenin zaman zaman ölçüt olarak lehçe veya dil nitelendirilmesinde kaynak olarak gösterilmiş olması, bu ve buna benzer yöntemle yapılmış olan denemelerin sıhhati noktasında, adı geçen araştırıcının yöntemini kullanarak bir sağlama denemesi yapmamızı gerekli kılmıştır.

Biz bu çalışmamızda Tekin'in uygulamış olduğu testi değişik zamanlarda üç ayrı Kazak öğrenci grubuna bir farkla uyguladık. Tekin, Kazak Türkçesine ait cümleleri Türkiye Türklerine uygulamıştı, biz ise aynı cümlelerin -yine Tekin'in verdiği- Türkiye Türkçesindeki karşılıklarını Selçuk Üniversitesinde okumak üzere gelmiş ve Türkiye Türkçesi bilgilerini ilk defa burada edinmeye başlamış olan öğrencilere uyguladık. Kazak öğrencilere 100 cümlelik bu testin Türkiye Türkçesine aktarılmış şekillerini öğrencilere vererek, bunları Kazak Türkçesine aktarmalarını istedik. Verdikleri cevapları beş seçenekli (Tam, Dolaylı Tam, Eksik, Yanlış, Boş) olarak değerlendirdik. Bu üç grup öğrenci de değişik yıllarda Selçuk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Türkçe hazırlık sınıfında okumuşlardır.

I. Grup:

Bu grupta sadece bir öğrenci var. Öğrencinin Türkiye'ye geliş tarihi ile testin uygulanış tarihi arasında iki günlük bir fark var. Yani öğrenci iki günlük Türkiye Türkçesi tecrübesinden sonra bu teste tabi tutulmuştur. Kazak Türkçesinden başka bir dil bilmemektedir. Uygulanan test Türkiye Türkçesinde Latin harfli olarak öğrenciye verilmiş ve her cümleden anladığını Kazak Türkçesi ile altına yazması istenmiştir. Öğrenciye 60 dakika süre tanınmıştır.

Öğrenci Süre Tam Dolaylı Tam Eksik Yanlış Boş

Serikbol 60′ 19 2 6 16 57

Yukarıdaki sonuca göre öğrencinin tam anladığı cümle sayısı 19 yani %19'dur. Tama yakın veya eksik anladığı cümle sayısı ise 8 yani %8'dir. Yanlış anladığı cümle sayısı 16 yani %16'dır. Herhangi bir sebepten dolayı boş bıraktığı cümle sayısı ise 57 yani %57'dir. Demek ki Türkiye Türkçesini hiç görmemiş bir öğrencinin dahi tam veya eksik olarak verdiği cevap sayısı %27'yi bulmaktadır.

II. Grup

Bu grupta toplam 10 öğrenci var. Öğrencilere iki haftalık Türkçe eğitiminden sonra test uygulanmıştır. Öğrencilerden beşi kız, beşi erkektir. Bunlardan biri Kazak Türkçesinden başka dil bilmemektedir. Altı tanesi Kazak Türkçesinin yanı sıra Rusça da bilmektedir. İki tanesi Kazak Türkçesi Rusça ve biraz İngilizce; bir tanesi de Kazak Türkçesi, Rusça ve Arapça bilmektedir. Test öğrencilere üç gün arayla iki farklı şekilde, 60 dakikalık sürelerle uygulanmıştır. Birinci test Türkiye Türkçesiyle verilerek öğrencilerden Kazak Türkçesiyle karşılıkları istenmiştir. Üç gün sonra yapılan ikinci testte ise aynı cümleler Kazak Türkçesi ile verilerek Türkiye Türkçesindeki karşılıkları istenmiştir. Birinci testte Türkiye Türkçesini "anlama" ölçülürken ikinci testte Türkiye Türkçesiyle "anlatma" ölçülmeye çalışılmıştır. Yani anlaşabilirliğin yanında anlama ve anlatma arasındaki ilişkide ortaya konulmak istenmiştir.

Öğrencilerin durumlarını gösterir tablo aşağıdadır.

Öğrenci Tür Dakika Tam Dolaylı Tam Eksik Yanlış Boş

Arman A. TT > KT 60′ 25 3 4 5 63

KT > TT 60′ 30 6 14 15 35

Janar K. TT > KT 60′ 55 7 5 2 31

KT > TT 60′ 36 19 19 16 10

Beybit S. TT > KT 60′ 20 1 13 3 63

KT > TT 60′ 12 11 13 17 47

Cazira A. TT > KT 60′ 70 5 12 4 9

KT > TT 60′ 42 12 13 4 29

Bülbül A. TT > KT 60′ 65 10 16 Ø 9

KT > TT 60′ 38 7 15 1 39

Gülnur A. TT > KT 60′ 37 2 8 2 51

KT > TT 60′ 26 7 10 1 56

Ardak Ş. TT > KT 60′ 76 10 4 1 9

KT > TT 60′ 25 7 18 17 33

Gülnur K. TT > KT 60′ 38 12 9 5 36

KT > TT 60′ 32 9 18 15 26

Danat K. TT > KT 60′ 30 2 8 1 59

KT > TT 60′ 12 11 10 11 56

Askar T. TT > KT 60′ 20 3 17 4 56

KT > TT 60′ 20 15 23 21 21

Toplam

(10 kişi) TT > KT 436 55 96 27 386

KT > TT 273 104 153 118 352

Oran

(%) TT > KT 43,6 15,1 2,7 38,6

KT > TT 27,3 25,7 11,8 35,2

Bu tabloya göre Türkiye Türkçesinden Kazak Türkçesine aktarım olarak verilen (anlama) testte toplamda 436 tam, 55 dolaylı tam, 96 eksik, 27 yanlış, 386 boş vardır. Kazak Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarım olarak verilen testte ise toplamda 273 tam, 104 dolaylı tam, 153 eksik, 118 yanlış, 352 boş vardır.

Toplamda on öğrenicinin katıldığı bu iki testin sonuçlarını yüzde olarak ele alırsak Türkiye Türkçesinden Kazak Türkçesine aktarım olarak verilen birinci testte, soruların %43,6'sı tam doğru olarak cevaplanmıştır. Öğrencilerin dolaylı tam dediğimiz tama yakın veya eksik olarak cevapladıkları soru %15,1'dir. Yanlış anladıkları cümle sayısı ise %2,7'dir. Herhangi bir sebeple boş bıraktıkları cümle sayısı ise %38,6'dır.

Kazak Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarım olarak verilen ikinci testte ise öğrencilerin tam olarak cevap verdikleri soru sayısı 273 yani %27,3'tür. Tama yakın veya eksik olarak anladıkları cümle ise 257, yani %25,7'dir. Yanlış yaptıkları soru sayısı ise 118, yani %11,8'dir. Boş bıraktıkları soru sayısı ise 352 yani %35,2'dir.

Bu gruptaki öğrencilerin tam, dolaylı tam ve eksik olarak cevapladıkları toplam soru sayısı ilk testte 587'dir. İkinci testte ise bu sayı 530'dur. İkisi arasında toplam 57 soruluk, yani %5,7'lik bir fark vardır. Bu rakam bize anlamayla anlatma arasındaki değişikliği ortaya koymaktadır. Bu değerlendirmeyi öğrencilerin her iki test için tam yaptıkları sorular üzerinde de ortaya koyarsak iki test arasında 163 soruluk, yani %16,3'lük bir fark ortaya çıkmaktadır. Bu iki değerlendirmeden de elde ettiğimiz rakamsal değerleri genellersek şöyle bir sonuca varabiliriz: "Anlama" ile "anlatma" arasında kişilere bağlı olarak %5 ile %15 arasında değişen bir sapma meydana gelmektedir.

III. Grup:

Bu grupta toplam 9 öğrenci vardır. Testi bir 60 dakika, bir de 90 dakika olmak üzere 3 gün arayla iki defa uyguladık. Testler Latin alfabesiyle verildi. Deneklerden biri 60 dakikalık teste biri de 90 dakikalık teste hiç katılmadı. Denekler testi uygulamadan önce 3 haftalık Türkiye Türkçesi eğitimi almış durumdaydılar. Deneklerin hepsi de erkek idi. Deneklerden 3'ü Kazak Türkçesinden başka bir dil bilmiyordu. Diğer 7'si ise Rusça da biliyorlardı.

Öğrenci Dakika Tam Dolaylı Tam Eksik Yanlış Boş

Almas A. 60′ 60 2 7 Ø 31

90′ 74 15 6 Ø 5

İhlas M. 60′ 47 7 13 5 28

90′ 47 9 18 6 20

Muratbeg D. 60′ 37 6 4 2 51

90′ 78 7 8 1 6

Ciger S. 60′ 59 6 16 2 17

90′ 72 15 9 3 1

Kencebeg S. 60′ 17 9 16 10 48

90′ 12 9 24 20 35

Nurlan A. 60′ 53 2 13 1 31

90′ 51 26 18 3 2

Feyzullah A. 60′ 55 11 16 Ø 18

90′ 70 15 12 2 1

Talgat A. 60′

90′ 87 4 7 Ø 2

Erkuvat Ş. 60′ 16 2 15 8 59

90′

Toplam

60′ (8 Kişi) 344 45 100 28 283

90′ (8 Kişi) 491 100 102 35 72

Oran

(%) 60′ (8 Kişi) 43 18,1 3,5 35,3

90′ (8 Kişi) 61,3 25,5 4,3 9

Bu tabloya göre 60 dakikalık testte toplamda 344 tam, 45 dolaylı tam, 100 eksik, 28 yanlış, 283 boş; 90 dakikalık testte ise 491 tam, 100 dolaylı tam, 102 eksik, 35 yanlış, 72 boş söz konusudur.

Yukarıdaki tabloyu öncelikle sürelerine göre iki şekilde ele almamız gerekir. Toplamda 8 deneğin katıldığı 60 dakikalık testte deneklerin tam anladığı cümle sayısı 344'dür. Dolaylı tam dediğimiz tama yakın veya eksik olarak anladıklarının sayısı ise 145'tir. Deneklerin yanlış anladıkları cümle 28, hiç dokunmadıkları, boş bıraktıkları cümle sayısı ise 283'tür. Bu sonuçları yüzde olarak ifade edersek; öğrencilerin tam anladıkları cümle % 43'tür. Tama yakın ya da eksik anladıkları cümle % 18,1'dir. Yanlış anladıkları cümle % 3,5'tir. Herhangi bir sebeple boş bıraktıkları cümle ise % 35,3'tür.

90 dakikalık teste de 8 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin tam olarak anladıkları cümle sayısı 491'dir. Dolaylı tam ya da eksik anladıkları cümle sayısı 202'dir. Yanlış anladıkları cümle sayısı 35, hiç dokunmadıkları cümle sayısı 72'dir. Bunları yüzde olarak ifade edecek olursak tam anlaşılan cümle sayısı % 61,3'tür. Dolaylı tam ya da eksik anladıkları cümle sayısı % 25,5'tir. Yanlış anladıkları cümle sayısı % 4,3'tür. Boş bıraktıkları cümle sayısı ise % 9'dur.

Denekleri ilk teste göre tam ve yaklaşık olarak anladıkları cümle sayısı toplamda % 61,1'dir. 100 cümlelik bir test için 60 dakika gibi kısa bir süre verip % 61,1 lik bir başarıya ulaşılıyorsa bu dikkate değer bir sonuçtur. Aynı testin 90 dakikalık uygulamasında ise anlaşabilirlik oranı % 86,8'e çıkmaktadır. Bunlara ters orantılı olarak da boş sayısı ilk testte % 35,3 iken ikinci testte % 9'a düşmektedir. Ama öğrencilerin yanlış olarak cevaplandırdıkları cümle sayısında çok düşük bir oran değişmektedir. 60 dakikalık testte yanlış cümle sayısı % 3,5 iken 90 dakikalık testte % 4,3'tür. % 0,8'lik bir sapma vardır.

Değerlendirme

Geçmiş yıllarda Selçuk Üniversitesine eğitim amaçlı gelen Kazak öğrenciler üzerinde uyguladığımız test ile ilgili şu değerlendirmeleri yapmak mümkündür:

1- Sadece iki günlük Türkiye Türkçesi tecrübesi olan bir Kazak öğrenci soruların %19'una tam olarak doğru cevap vermiştir. Tama yakın veya eksik olarak anladığı cümle sayısı ise %8'dir Hemen hemen hiç Türkiye Türkçesi görmemiş bir Kazak öğrenci toplamda %27'lik bir anlaşabilirlik sağlamaktadır.

2- İki hafta Türkçe eğitimi gören Kazak öğrenciler soruların %43,6'sını tam doğru olarak cevaplamışlardır. Tama yakın veya eksik olarak cevapladıkları soru sayısı ise %15,1'dir. Demek ki öğrenciler iki hafta içinde %58,7'lik bir analaşabilirlik oranına ulaşabilmektedir.

3- Üç haftalık bir Türkçe eğitimi ile yeterli süre verildiğinde öğrenciler soruların %61,3'ünü tam olarak yapabilmektedir. Tama yakın veya eksik olarak anladıkları cümle sayısı ise %25,5'tir. Toplamda %86,8'lik bir başarı oranı karşımıza çıkmaktadır.

4- İkinci gruba uygulanan ikinci testte ise öğrencilerin anlama ve anlatma arasındaki farklılıkları ortaya konmuş ve anlamanın anlatmadan %5 ile %15 arasında değişen bir oranda daha fazla gerçekleştiği ortaya çıkmıştır. Yani denekler anladığı her şeyi anlatamamaktadır.

5- Deneklerin başarısını etkileyen en önemli faktör zaman olmuştur. Aynı öğrenci grubuna uygulanan biri 60 dakikalık diğeri 90 dakikalık uygulama sonuçları da yeterli süre verildiği zaman veya dikkat dağınıklığı giderildiği zaman anlamanın daha yüksek olduğunu göstermiştir. Vermiş olduğumuz 60 dakikalık sürenin yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Çünkü ilk 50 soru ile ikinci 50 soru arasındaki boş, yanlış ve boş-yanlış toplamı aşağıdaki gibidir:

Sorular Yanlış Boş Toplamı

0–50 31 216 247

51–100 36 521 557

Bu da açıkça göstermektedir ki yanlış sayısında fazla bir değişim olmazken boş sayısı ilk elli sorudaki boş sayısının iki katıdır.

• En az 10 öğrencinin yanlış yaptığı veya boş bıraktığı sorular incelendiğinde ilk 50 soru içinde 4 soru (9, 32, 44 ve 48) varken, ikinci 50 soru içerisinde 29 soru (53, 57, 59, 61, 64, 68, 69, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 87, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 100) bulunmaktadır. Deneklerin hepsinin de doğru veya eksik yaptığı en son soru 56. sorudur. Özellikle 60. sorudan itibaren cümlelerin cevaplanamayışında süre etkili olmuştur.

Sonuç

Tekin, uyguladığı test ile bu anlaşılabilirlik oranını % 6,4 olarak tespit etmiştir. Bulduğu sonuçtan yola çıkarak da Kazak Türkçesinin Türkiye Türkleri tarafından anlaşılabilirlik

oranının çok düşük olduğunu, Kazakların da Türkçeyi anlama yeteneklerinin bu civarda olabileceğini tahmin ettiğini; bu durumda da Kazak Türkçesinin ve Türkiye Türkçesinin bir dilin diyalektleri olduğunun iddia edilemeyeceğini, bugün akraba fakat ayrı ve bağımsız direr dil olduğunu söylemiştir (Tekin 2005a, 283).

Oysa bizim birinci gruptan elde ettiğimiz %27'lik veri dahi Tekin'in bu sonucunu ve dolayısıyla da çalışmasını tartışılır hale getirmektedir. İki haftalık eğitimden sonra deneklerin Türkiye Türkçesinden Kazak Türkçesine aktarım başarısı %58,7'ye; Kazak Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarım başarısı ise %53'e yükselmiştir. Aynı testin üç haftalık bir dil eğitimi almış bir başka öğrenci grubu üzerinde uygulanmasında ortaya çıkan %86,8'lik anlaşılabilirlik oranı da dikkate şayandır.

Bu, Tekin'in ölçmeyip tahmin ettiği sonucun ne kadar isabetli olup olmadığını da göstermektedir. Eğer bu gerçekten isabetli, kabul edilebilir ölçme ise, biz de Tekin'in yöntemini kullanarak uyguladığımız testin sonuçlarına göre, Kazak Türkçesinin ve Türkiye Türkçesinin ayrı birer dil değil, Türk dilinin birer lehçesi olduğunu söyleyebiliriz.

Bu sonuç, tümtürkçü olarak gösterilen Ercilasun'un tespitinden daha da iyimserdir. Ercilasun'a göre bir Türkiye Türkünün Türk lehçeleri arasında anlaşabilirlik seviyesine % 70-90'lara ulaşabilmesi için geçirmesi gereken süre Azeri Türkçesi için birkaç gün, Türkmen ve Özbek Türkçeleri için bir hafta, Kırgız, Kazak ve Başkurt Türkçeleri için 1–1,5 aydır (Ercilasun, 108).

Çalışmamıza %10 ile %15'lik bir hata payı dahi koysak sonucumuz en az %70'lerde kalacaktır. Kötümser bir tavırla ele alınan bu sonuç dahi Tekin'in yapmış olduğu değerlendirmenin sonuçları üzerinde bizi bir daha düşünmeye itmektedir. Zira Tekin'in makalesinde ve bizim de ona bağlı kalarak yaptığımız çalışmada anlaşılabilirliği etkileyen sosyolojik ve psikolojik faktörler göz ardı edilmiştir. Günlük yaşamda jestlerin, mimiklerin, sosyal ortamların ve psikolojik durumların da anlaşılabilirliği olumlu yönde etkileyeceği de muhakkaktır. Bir bağlam bütünlüğü olmayan rasgele seçilmiş ve harflerin sesletimi tam yansıtamadığı cümlelerle karşılıklı anlaşılabilirliğin sıhhatli bir ölçümünün yapılamayacağı da açıktır.

KAYNAKÇA

ERCİLASUN: Ahmet Bican Ercilasun, "Türk Lehçelerinin Anlaşılmasında Dikkat Edilecek Noktalar", Türk Dünyası Üzerine İncelemeler, 2.bs., Ankara 1997, s. 179-207.

HAZNEDAR 1997: Haldun Haznedar, "Türk Dilleri mi Türk Lehçeleri mi?", Dil Dergisi Language Journal, sa. 58-Ağustos 1997, s.5-13.

PORZİG 1995: Walter Porzig, Dil Denen Mucize (Çev. Vural Ülkü), Ankara 1995.

TEKİN 2005a: Talat Tekin, "Türkçe İle Kazakça Arasında Karşılıklı Anlaşabilirlik", Talat Tekin Makaleler 3 çağdaş Türk Dilleri, (Yay. haz. Emine Yılmaz-n Nurettin Demir) s. 277–284.

TEKİN 2005b: Talat Tekin, “Türkçenin Yaksın ve Uzak Akrabaları”, Talat Tekin Makaleler 3 çağdaş Türk Dilleri, (Yay. haz. Emine Yılmaz-n Nurettin Demir) s. 453–463.

Yazı kategorisi: Derleme sözlüğü | » yorum bırak;

Bizim Sözlük – Yöre Dili

Aralık 19, 2008

Ağa: Büyük erkek kardeş, Ağabey::
Ağartı: Yağ, peynir, süt yoğurt gibi yiyeceklerin genel adı::
AĞPUN :Gübre:Gübre
Ağıl: Hayvanların dışarıda kapatıldığı yer:
Ağırsak: Teşinin üst kesiminde çengelli olan yuvarlak parça:
Ahan İşte, burada:
Ahırı: Sonu:
AKHORA :Yakın bir yer:Yakın bir yer
Akuçka Pencere:
ALAF: Hayvanlara verilen yem, Alaflamak-Yemlemek:
Alaf: Kışlık için hazırlanan hayvan yemi. Ot Saman:
Alha: Hele gör:
AMANAT: Geçici olarak yapılmış, bozulabilir:
ANDIR:Uğursuz şey:
Andıra Kalsın: Uğursuz olan şeylerin sonu gelsin:
Anık Yeterince mayalanmamış ekmek hamuru:
ARHEYİN: Rahat,gamsız:
Asaca Yıkımak: Başını önden yıkamak:
Atol: Patatese benzer fındık büyüklüğünde kök:
Avlu: Odaların önüne yapılan koridor:
Axbun: Gübre:
Axee: Eyvah anlamında olan sözcük:
Axır: Son, insanı son:
Axırın gele: Sonun gele, ölesin:
Axur: Hayvenlerin konulduğu yer. Ahır:
Ayar: Atın sırtına vurulan eğer:
Ayvan: Eyvan Balkon, evlerin önüne yapılan örtme:
Azgun: Şimarık:

B:

Baca: Evlerin üst kısmını konulan küçük pencere:

BAÇ ETMEK:Öpmek:

BADİYE :Geniş ağızlı tas:Geniş ağızlı tas

Badval: Ambarın bir çeşidi:

Baga,Pege: Ahırda hayvanlara ot ve samanın verildiği tahta bölme:

BALACA: Küçük :

Barç Etmek: Seslice şapırdatarak öpmek:

BASMA: Hayvan gübresinin tezek yapmak için biriktirilip düzleştirildiği yer:

Beç: Biraz geri zekalı anlamında, safca:

BED:Çirkin:

BEDASIL:Soysuz:

Bednar: Bir çeşit çıban yarası:

Bege: Ahırda ot ve samının konulduğu yer.:

BEL: Kürek:

Belli: Bilinen:

Beng: Ben, hal, insan vücudunda ki siyah lekeler:

Berf: Kar:

Besmi: Bir isim:

BEYABUR:Rezil:Rezil

BEYE: Hayvanların yemliği:

Bıçğı, Bışxı: Testere:

BILDIR: Geçen yıl:

Bınıvız: Sinsi:

bırakılmış tarla:

Bışkol: Koyun pişliği:

BİBİ:Hala :Hala

Biçin: Tırpanla biçilmiş ot ya da ekin:

Bidibidi Az, az ufak ufak:

BİJLİ:Sivri :Sivri

Bişi: Yağ içinde kızartılarak yapılan ekmek::

Bişka: Kibrit::

BİTİG:Köpek yavrusu:Köpek yavrusu

BİZDİ:Sivri:

Boğozlu: Obur.çok yemek yiyen:

Bölme: Büyük tepsi:

BUDAMAK: DÖVMEK:

Buğari, puxari: Evlerin üstündeki duman çıkan baca:

Buluz: Elbise:

Büzdük: Kalça:

C:

Cadi: Yağcı, insanlara yağ yakan kimse:

Cağ: Şiş ya da mil:

Camuş: Manda:

Cancur: Bir tür küçük erik:

CANCUR:Erik:

Cazigudiyan: Yağcı ya da şeytan:

CEHRE: İp eğirmek için kullanılan alet:

CEMDEĞH: Beden:

CEMSE:Askeri araç konvoyu:Askeri araç konvoyu

Cıcık: Güzel::

Cığız: Oyun bozan Cığıza cur bahane::

Cılcıbıl Çırıl- Çıplak::

CIRBAĞA: Yaramaz, ufak tefek erkek çocuk::

Cırcır: Fermuar::

CIRILMAĞH: Yırtılmak, (Yemekten cırılmağh-çok yemek yemek)::

CIRMAĞH: Yırtmak::

Cırnağ: Tırnak::

Cırnak Kuşların ayak parmak ucu::

CİCE:Büyük Abla:Büyük Abla

Cici bici Süslü, püslü::

CİCİP:Ağız kenarında ve yüzde çıkan yaralar:Ağız kenarında ve yüzde çıkan yaralar

CİCLOBA :Arpacık:Arpacık

Cigerakraba: Enyakın akraba::

Cillenmek Toprağın yeşillenmesi::

Cinav: Kamçı ya da bir ot çeşidi::

CİNCAR:Isırgan Otu :Isırgan Otu

CİNCAR:Isırgan Otu::

CİNDAL:Kedi Yavrusu:Kedi Yavrusu

CİRTAKOZ:Deli:Deli

CİZLAVET: Lastik ayakkabı::

Coc: Bataklık,::

COPLANMAK:Şişmek:Şişmek

CUCUL:Civciv :Civciv

Cucul: Civciv, ::

CUGA(CULLUK):Hindi::

Culuk: Hindi::

Cur: Çocuk oyunlarında oyun bazmak::

CÜCÜK: Yavru kaz, hindi:

Ç:

ÇAĞILDAMAK:Gülmek

ÇALĞI: Çalı ile yapılmış, odun saplı süpürge:

Çar: Bir tür bez çarşaf:

Çaynik: Çaydanlık:

ÇAYNİK: Çaydanlık:

Çeçil: Tel peyniri:

Çemirlemek: Gömlek kolunu katlayarak çevirmek:

ÇENGEL: Çatal:

Çengel: Kargaburnu Çatal:

ÇENKÜRMEK:Küçük Köpeğin Havlaması

ÇEPER: Taş duvar:

ÇIKMAK:Yırtmak

Çırılçıplak :

Çigelek: Yaban çileği:

ÇİĞELEM: Yabani çilek:

ÇİMMEK:Banyo yapmak

Çimmek: Yıkanmak, banyo yapmak:

ÇİMMEK:Banyo yapmak:

ÇİNÇAVAT :Varyemez, cimri

ÇİRNAĞ:Tırnak

ÇİRNAĞ:Tırnak:

Çit: Kadın baş örtüsü:

Çor: Sinirli bir zamanda söylenilen söz:

Çorax: Verimsiz:

D:

Dabak: Bir hayvan hastalığı:

Dadax: Ağabey, Kardeş:

Dadda: Çocuk maması:

Damçı: Damla:

DAŞGÖZER: Bulgur yapılırken kullanılan taşlar:

Davar: Koyun:

davranmak,Koşmak:

De hayde: Çabukça gel:

Degenek: Sopa, çubuk:

Değirmi: Yuvarlak:

DEĞİRMİ: Yuvarlak şekilli :

Demiray: Bir tür yara, egzama:

Derekep: Derhal, hemen:

Desinler için: Gösteriş olsun diye:

DEYHORA :Uzağı tarif eden işaret zamiri

DIBILGA: Yün çırpmak amacı ile kullanılan ince çubuk:

DILDIBIL:Çırılçıplak

DILDIBIL::

Dıldıbıl: Çırılçıplak:

DILLO:Hafifmeşrep

Dınaz etmek: Alay etmek:

Dınaz: Alay:

DINAZA :Alay etme

DINDILI: Küçük:

Diksinmek: Tiksinmek:

Dilimizdeki Bilinmeyenler:

Dillo: Ketenden örülmüş çuval:

Dolamaç: Dönemeç:

Dolap: Büyük su değirmeni:

Dolça: Maşrapa:

DOLÇA: Su ve Ayran içmek için kullanılan kupa:

DOY DOY:Güvercin

Doydoy: Güvercin:

Dummak: Suya dalmak:

Düge: Düve:

Düğmeç: Ekmek ve yağla yapılan bir çeşit yamak, ekmek aşı:

E:

Eebele gel: İşte böyle bu yana gel:

Efsene: Saf insan:

EFSENE: Saf, sarsak:

Eğiş Teknede hamur kazıyan, kazıyacak :

EĞİŞ: Tandırdan ekmek çıkarmak için kullanılan demirden alet:

Ekmek aşı: Düğmeç:

Ele deme: Öyle söyleme:

ENDEZE OLMAK:Oyalanmak

Endeze olmak: Oyalanmak:

Eqgo: Nene, ana anlamında:

Erek: Orman içinde ki açıklık alan:

Eringen: Tembel, üşenen:

Eseslice: Esaslıca:

Eşgere Açık , alenen:

Evlek: Tarla sürümünde pulluğun açtığı iz:

Eze Teyze:

F:

Fanti: İskambil :

FARS:Kötü rezil kadin

Ferik: Henüz yumurtlamamış tavuk, Piliç:

Fırtık: Sümük:

Fırtıklı: Sümüklü:

FIRTTIĞH: Sümük:

Fışğı: Tezeğin ufalanmış şekli:

Fitoz: Sevimli:

Fizahlanmak: Bağırmak, ağlamak:

Fizzah: Bağırmak:

FURĞUN:Öküz Arabası

FURĞUN: Kağnı benzeri ot taşıma aracı:

Furuç: Armat kurusu:

G:

Gada: Dert, bela:

Gadan alem: Dertlerini ben üstüme alayım:

GAGAÇ:İnce Kurumuş Ot

Gagaç: Kurumuş otlara verilen ad:

GAGAL:Göz

Gağ: Meyve kurusu:

GAJ GÖZ:Çakır göz

Gakka: Çocuk dilinde şeker:

GALAĞ: Tezek, yappa veya tetan yığını:

GALAK:Tezek Yığını

Galak: Tezek yığını:

GALAMAK:Yakmak

Galet: Bisküvi:

Ganayahlı: Kadın ya da kız için söylenilen bir söz:

Ganfet: Akide Şekeri:

GANPET:Şeker:

GARABAN:Köy evinin girişi

GARAVUL :Bekçi

Garo: Eski anbar:

Garonun yokuşu: Ambar yokuşu:

GAŞGA:At Arabası

Gaşka: At Arabası:

GATAKLAMAK:Kovma, Uzaklaştırma

Gav: Kil, toprak:

Gavçe: Çengel:

GAYGANAĞH: Omlet:

Gayğana: Sahanda yumurta:

Gecen xere kalsın: İyi geceler:

Gedek: Manda yavrusu:

Gejjo: Aptal, bilinçsiz:

Gem: Döven:

GEŞLENMEK:Donmak,Üşümek

Geven: Dikenli derelerde olan bitki:

GHAP: Ölçerek süt alışverişi yapma:

GHIZEYH: Kızak (kaymak için kullanılan araç):

Gıdella: Küçük sepet:

Gıdıl: Küçük:

GIDİK:Oğlak

GIGIL YÜZLÜ:Yüz yapısı küçük olan kimseler için söylenir

GIJGIRMAK:Yoğurdun ekşimesi

GIJGIRMAK:Ekşime:

GIJİK:Kıvırcık saç

Gıjjik: Kıvırcık saç:

GIJO:Kozalak

Gımı Atol denen bitkinin uzanmış sapı:

Gımı gıçlı İnce bacaklı:

Gınco: Zayıf, çelimsiz:

Gırgal: Hayvanları bağlamak için ağaçtan yapılmış boyun bağı:

GIRGAL: İnekleri bağlamak için kullanılan Paluttan u şeklinde boyunluk:

Gırnap: Sağlam ip:

GİDİL:Küçük

Gizenguggi: Saklambaç oyunu:

GİZLENGUGİ:Saklambaç

Gobbal: Büyük burun:

Gobbuz: Yumruk:

GOCİK:Kaban

Gocik: Kaban:

God: Bir ağırlık ölçüsü:

GODA:Büyük zar

Godda: Büyük zar, makara:

GODET:Süpürge sapı

Godik: Manda yavrusu:

GOLLO: Kuyruğu kesik hayvan:

GOLOP:Ağaçtan yapılmış yoğurt kapı

Golopi: Tahtadan yapılmış sitil:

GOMBA DÖNMEK:Takla atmak

GONCİK:Çam Ağacının Çürümeyen Kökü

GOPPAL:Büyük burun

Gor: Mezar:

Gorbagor: Toplu mezar:

Gorhana: Mezarlık:

Gorluk: Cenaze için saklanan para:

GORUĞÇU:Kır Bekçisi

GORUĞÇU:Bekçi:

Goruhçu: Kır bekçisi:

GOTİK:Manda Yavrusu

GOYUT: Buğdayı iki taşın arasında ezerek yapılan un:

Gozo: Biçimsiz, düzeni bozuk:

GÖDEK: Kısa:

Göze: Pınarın suyunun çıktığı yer:

GUDİK:Küçük Köpek

Gudik: Enik, köpek yavrusu:

GUDİK:Küçük Köpek:

Guli: Hindi:

GULLEP:Menteşe

GUNÇUL:Uç

GUNİT: Kamçı:

Gurban: Bir isim:

Gurduşka: Kadınların giydiği bir çeşit gömlek:

GURGUL: Koyun dışkısı:

Gurra,Gurre: Kendini beğenmiş:

GURUĞ TAVUK:Anaç tavuk

GUŞGANA:Tencere

Guşhana: Tencere:

GUZUK:Kambur

Guzzik: Kambur:

Güman etmek: Umut etmek:

Güman: Umut:

GÜZGİ:Ayna

ĞUĞUN:Ağlama

H:

Hacillenmek: Yaptığına pişman olmak:

Hal: Siyah ben:

HALA:Teyze :

Hamarat: Becerikli:

HANCARI: Nasıl:

Harbi: Doğru:

Harbutlamak: Sıcak su ile soğuk suyu karıştırmak:

Hardahurda: Kırık ya da döküntü:

Harğ: Ark, su kanalı:

HARMUTLAMAK:Suyu ılıtmak

HARO:Kiler,ambar

Haro: Ambar ya da samanlık içinde ki bölme:

HAROS:Nadasa bırakılmış tarla

Haros: Ekilmemiş tarla:

HAROS:Nadasa:

Hasıllama: Yoğurmak:

Hedik: Haşlanmış buğday, diş hediği:

HELEHTEN SALMAK: Yormak:

Helek olmak: Yorgun düşmek:

Helek: Yorgun:

HELHEL :Havai kimse

Hengel: Mantı:

HERG:Sürülmüş Tarla

HERİK:Sürülmüş:

Herk: Sürülmüş tarla:

HERSLENMEK:Sinirlenmek

Herslenmek: Sinirlenmek:

HERSLENMEK:Sinirlenme:

HERZAL:Tekerleksiz el arabası

Hetircek: Ocak taşları üzerine, yemek pişirmek için konulan demir çubuk:

Hevenk: Kara batmamak için ayağa giyilen geniş ayakkabı:

Heyat,hayat: Bahçe:

HINGILIM ATMAK:Gereksiz hareket ve işler

Hırkal: Mantı:

HIRZEL: Hayvan gübresini basmaya taşımak için kullanılan 4 kollu:

HIŞIR: Dolu:

Hışt: Çivili köpek tasması:

Hızan: İş bilmeyen:

Himm: Bina yapımı için kazılan temel:

Hodak: Öküzün boyunduruğuna binen ve öküzleri süren çocuk:

HODAK:Tarlaları sürmek için koşulan öküzlerin boyunduruğunda :

Hop, xop: Sabanın demir olan ucu:

HOYLU: Havlu:

Hozan: Biçilmiş tarlanın birdiyer adı:

HÜNDÜR: Yüksek:

İ:

İRBET: Çirkin:

İskat: Ölünün arkasından günahına karşılık verilen para:

İSTEKAN: Bardak :

İstikan: Çay bardağı:

İSTOL:Yer sandalyesi

İSTOL:Sandalye:

İŞKAP:Dolap:

İşkınlanmak: Filiz vermek:

İşkirlenmek: Şüphelenmek:

İşmar: İşaret etmek :

İtelemek: İtmek:

JUJUN :Tatlı kaşıntı

K:

KAFTAR: İhtiyar:

Kanfet: Akide şekeri:

Kargun: Yazın karların erimesiyle oluşan sel:

Kart: Yeşil çimenlik ama sert olan yer:

KARTOL:Patates :

KARTOPU:Patates

Kaşka: Ağaçtan yapılmış el arabası, küçük araba:

KAVÇAL:Uzun çene

Kayış: Kemer:

Kebani: Ev işlerinde hamarat olan kadın:

Kefterkuski: Hortlak:

KERENTİ: Tırpan:

Kerme: Koyan pisliginden yapılan tezek:

KERME: Koyun Basması:

KERSEN:Hamur teknesi

KERSEN :Hamur teknesi

KERSEN:Hamur:

Kerti: Bayat:

KERTİ: Bayat:

Kınnap: İnce dayanıklı ip:

Kırlent: Sekilere konulan yastık:

Kidik: Keçi yavrusu:

Kirtil: Kısa ve oldukça sert ot:

Kitmir: Küçük:

Kodik: Manda yavrusu:

Kolik: Boynuzu olmayanan hayvanlara denir:

Kollik: Kuyruğu kesilmiş hayvan:

KOLOPA :İçi oyulmuş kap

KOM: Bir çeşit ahır:

KOR ARABA:Kağnı

Kor: Kör:

Koraraba: Kağnı:

Korberevi: Önünü görmeyen:

Koroğlu: Köroğlu:

Koşat: Binalarda yük taşıyan kalın ağaç :

Kotan: Pulluk:

KOTAN: Pulluk:

KOTETE:Tabure

Kozik: Ahırda danaların kapatıldığı yer:

KÖÇMEK:Evlenmek

KÖÇMEK:Evlenmek taşınmak:

KÖMBE:Sütlü ekmak:

Köynek: Gömlek:

Kudik: Küçük köpek, Enik:

Kullik: Bere:

Kulun: Kısrakların yavrusu:

Kunkul: Omuz:

Kurig: Kısrakların yeni kulunu tay:

Kurun, Kürün: Ağaçtan oyularak yapılan su kabı:

KUŞGANA:Tencere:

Kuşkana: Küçük tencere:

Kuzzik: Kambur:

Külek: Ağzı geniş, altı dar su kabı:

Küllah: Böğürtlen:

Külül, Külür: Yabani bezelye:

KÜSGİ :Ağaç sırık

Küski: Kaldıraç Söz sözün küsküsüdür:

Kütan: Kotan,Pulluk:

Küze: Su kabı:

L:

Laçin: Doğan:

Lallo: Konuşamayan, lal:

LAPATGA: Kürek:

Laz: Karadenizliye denilir:

Lazo: Oy Karadenizli:

LAZUT:Mısır

Lazut: Mısır:

Leçek: Beyaz renkli başörtüsü:

Lelê: Ana, bakıcı:

Lenger: Geniş ve derin leğen:

LEPİĞH: Yassı, plaka halinde taş:

LEYAKIL DÜŞMEK:Yorgun düşmek

Lezgi: Halk müziğinde bir makam adı. İsim, bir aşık adı:

LIBBIZ:Parasız, Züğürt

Lıbbız: Parasız, Züğürt:

Lığlanmak: Mızmızlanmak gibi:

Lili: Lakap,:

Lobya: Fasulye:

LOBYA: Fasulye:

LOBYE:Fasulye

Loda: Büyük ot yığını:

Lokko: Büyük kaba:

LÖK:Büyük

Lök: Büyük:

Lüle Musluk, Suyun aktığı boru:

M:

Mafiş: Küçük kare şeklinde kesilmiş yufkanın yağda kızartılması:

Mahal: Yer, mesken:

MAHNA: Bahane:

Makat: Tahtadan yapılmış sedir:

MAMA:Hala:

Mar: Yılan:

MARŞAPA: Kupa (dolça):

Maşrapa: Kulplu bir çeşit su kabı:

Mattavar: Bir çeşit hastalık:

Maya: Kadın adı:

Mazi: İki teker arasında ki mil:

Mehriban: Kadın adı, merhametli:

Mercana: kışlık yakacağın ormandan temini.:

Merek: Ot ya da saman konulan ev: Merek yandı sıçana da kalmadı:

MEREK: Saman vs yığılan depo:

MERTEK: Damda kullanılan uzun odun:

Meşe: Orman:

Mintan: Gömlek:

Miras kalsın: Mal sahibinin ölmesini dilemek:

Modgam: İmece:

Morbet: Çırak, yardım eden çocuk:

MOTAL: Tuluğh, peynir konulan kurutulmuş koyun derisi:

MOZİK:Dananın büyüğü

Möğkgem: Sağlam:

MÖKKEM: Sağlam:

MUÇURLAMAK:Buruşturmak

MURUSLARINI DÖKME:Suratını asma

MURUSLARINI DÖKMEK:Suratını asmak

MURUZUNU SALLAMAK: Suratını asmak:

Muzveil: Muhbir:

Muzveillenmek: İhbar etmek:

MÜRGÜLEMEK:uyuklamak:

N:

Nahır: Sığır sürüsü:

Napuzzar: Kapının önünde ya da arkasında kalan tarla:

Nat: Tırpan sapı:

Nataş: Çıra parçasına verilen ad:

Neft: Gazyağı:

NEHRE: Yağ yapmak için kullanılan alek:

Nevale: Erzak:

NİGART:Tavuğun gagası

Nöker: Hızmetkar:

O:

OBBAZ:İşe yaramaz aylak

Oçkur: Uçkur:

Ola Çabux Gaç: Hemen kaç:

Ola, Ula: Ulan, arkadaş:

oturan kimse:

Ö:

Ögeç: Bir yaşını geçmiş erkek kuçu:

P:

Pağaç: Yuvarlak ve kalın bir tür ekmek, somun:

PALAZ:Bez

PALAZ:Bez:

Pampara: Bir tür yabani bitki:

Panta: Yabani armut, ahlat:

Papağ: Başa giyilen tiftik başlık:

Papul: Çocuk ayakkabısı, patik:

PATOS:Tahılları samanından ayırmak için kullanılan alet:

Paxıl: Kıskanç:

Paxıllanmak: Kıskanmak :

PEC: Soba :

Peçkir: El havlusu:

Peg: Yıkıntı, virane olmuş ev kalıntısı için denir:

Pege: Ahırda hayvanların ot ya da saman yedikler bölme:

Peleş: Boynuzları yanlara doğru açılmış hayvanlara verilenad:

PELLÜK:Ayaktaşi oyunu

Pepe: Kekeme:

PEŞ GÜN:Sofra

Peş: Arka:

Peşgun: Ayakları kısa yer sofrası:

Peşine gitmek: Arkasından gitmek:

PEŞKİR:Havlu

PEŞKİR: Havlu:

Peşlemek: Kovalamak:

Pırti: Elbise:

Pızık: Yabani arı:

Pızıklanmak: Sineklenmek:

Pin: Tavuk yuvası, kümes:

Pingal: Folluk, tavuk yuvası:

Pisik: Kedi:

PİŞİK:Kedi

Pitik: Köpek yavrusu:

POCİLEMEK :Baltayı taşa vurma

PORTLAK:Göz Yapısı büyük plan

Portlak: Göz yapısı büyük olan:

Poşa: Çingene,:

POŞGUN:Yer Sofrası:

Potur: Büzgü:

Poy Poy: Hele bakın anlamında Poy Poy Gülen :

Pöçük: Kuyruk, en geride kalan:

Pöçük: Son. Kuyruk:

PÖRÇÜK :Tırpanı sapına bağlayan yeri

Pörçük: Tırpanı sapına bağlanan yeri:

Pörçüklü: Yağcı, :

Puç: Hiç, yitirmek Emegim puç oldu:

PULUL:Ot Yığını

Pulul: Ot demeti:

PULUL:Ot Yığını:

Pumpul: Yastık başlarına dikilen püskül, süslü :

Punğar: Çeşme:

Punğar: Pınar:

Put: Bir ağırlık ölçüsü:

Puti: Yiyeceği olmayan ailenin fertlerini komşuları alıp besleme işi:

PÜRÇEK:Saç Tutamı

PÜRÇÜKLÜ: Havuç:

Püşürik aşı: Bir tür çorba:

RAPATA: Tandıra hamuru yapıştırmak için kullanılan alet:

S:

Sağ: Kara karga:

Sağdıç: Düğünde damadı gezdiren kişi:

Sahi mi: Gerçek mi:

Sahi: Gerçek:

Sak: Çorabın tabandan yukarı olan kısmı:

SAKO :Kolsuz ceket

Sako: Sakar, dökülen:

Sambağı. Samileri bağlıyan ip:

Sami: Boyunduruğa takılan ağaç ya da demir çubuk:

Sanaksal: Ahırların orta yerinde çukur hayvan bokunun toplandığı kanal:

Sap: Başakların tutunduğu dal:

Sarol: Can eriği:

Sazna: Arazi ölçümünde kullanılan bir ölçü aleti:

Secele: Soy kütüğü:

Segirtmek: Çabuk gitmek:

SEĞİRTMEK:Çabuk davranmak

SEĞİRTMEK:Çabuk:

Seki, Sevki: Sedir:

SEKİ:Divan,:

SEKÜ:Divan

Sıggavus: Ahır temizlemede kullanılan süpürge:

Sıloık: ıslık:

SIMIŞKA: Ay çekirdeyi :

Sinor: Tarla hududu, sınır:

Sitekan İstikan Bardak:

SİTİL:Yoğurt Kabı

SİTİL::

Sitil: Süt kabı:

Sivirlenme: yokuş aşağı kayma olayı:

SOKO :Mantar

Sosiya: Parlak renkli kara kuş:

SOYHA, ANDIR, MERET:Uğursuz şeyler için söylenir

SOYHA: Uğursuz (Andır):

Stol: Sandaliye:

Ş:

Şaplak: Tokat:

ŞARILDAYAN:Yıldırım

Şillopa: Karla karışık yağmur:

ŞİNEL:Palto

Şirat: Peynir Suyu:

ŞİŞEK: 1 Yaşında koyun:

ŞOGURT:Salya

ŞOGURT:Salya :

Şoğurt: Salya:

Şor Tuzlu:

Şoş: Asfalt yol:

ŞOŞARTMAK:Abartma

şourtlu: Salyalı:

Şöbe: Oltu taşından yapılan boncuk:

ŞÖHE :Siyah boncuk

ŞUŞLANMAK:Fazla yatma

Şuşlanmak: Fazla yatmak:

Şuşurtluk: Değirmen oluğunun su dökülen yeri:

ŞÜŞİT:Huni

Şüzzük: Peynirin suyu:

T:

Tağaryirlenme: Kendinden geçme:

TAĞAYİRLENME :Kendinden geçme

Talaş: Telaş:

Tanış: Tanıdık:

Tapan: Sürülmüş tarlayı düzeltmeye yarıyan tahta kalas:

TAPUL, PULUL :Ot demeti

Tapul: Ot demeti:

TAR:Tavukların kümeste üzerine çıktıkları yer

Tar: Tavukların üstüne dizildiği ince sırık:

Tarla:

taşıyıcı (El arabası çıktı, mertlik bozuldu):

TAT :Çorabın ayağa giyilen daban kısmı

Tavşal: Kadınların baş örtüsünün kalını:

Tecgere: Hayvan pisliğini taşımaya yarıyan tahat alet:

teknesi:

TELEK: Kaz kanadı ile süpürme amaçlı yapılmış alet :

Telis: Çuval:

Têlli: Güzel, narin:

TELLÜK:Yünlü takke

Teper: Doldurur, Ha bire teper:

TEREK:Raf

Terek: Raf:

TEREK:Raf:

Termaş: Bozuk:

Termaşa kalsın: Bozulsun kalsın:

Terpen: Kımılda:

Terpet: Kımıldat, :

Teşi: Yün eğirmeye yarayan alet:

TEŞT:Saç leğen

Teşt: Saç legen:

TEŞT:Saç leğen:

TETAN: Hayvan dışkısının doğal haliyle kurumuş hali, yakacak olarak kullanılır:

TEVÜR:Çeşit

Tevür: Çeşit:

Têy: bir nida, Têy nezaman geldi:

TEZEK: Hayvan dışkısı ile yapılmış yakacak:

TIĞ :Saman ekin karışımı yığın

Tığ. Harman yerinde ki saman yığını:

Tığa: Saygısız olan delikanlıya denir:

Tırhıç: Ahırın içini bölmek için yapılmış tahta duvar, bölme:

Tırık: İshal:

Tik: Yüksek, dik:

Toklu: Bir yaşında kuzu:

Toklu: Yaşına girmiş erkek kuzu:

TORHOLA :Kabuk tutmamış yumurta

Torlak: İş bilmeyen, acemi:

Torpax : Toprak:

Torpax başına: Ölesin, mezara gidesin:

Tosbağa: Kaplumbağa:

Toy: Düğün:

TÖYÜR:Çeşit:

Trink: Peşin para anlamında:

TULA: Köpek yavrusu :

Tulla: Köpek eniği:

Tullanmak: Yuvarlamak:

Tuluk: Tulum:

Tuman: Don:

Tump: Tarlaların kenarı:

TUSMAK:Sinmek

Tülek: Korkudan çabukça kaçan, ödlek:

Tütün: Duman:

Tütüye Bir kadın ismi:

U:

Uca: Yüce, Uca dağların başında:

Uçux: Yıkık:

UĞURRAMAK (OĞURRAMAK):Çalmak:

Uğuz: Oğuz:

Ula Ula: Hele hele:

Ula: Ola, olan:

Umaç: Hamurdan yapılan bir yemek:

Uşax: Çocuk:

Ü:

ÜLEŞMEK:Bölüşmek

Ürek: Yürek:

Üstü: Elbisesi:

Üzdür: Yüzdür:

Üzerlik: Sedefotu:

V:

Varlı: Zengin:

VEDRA:Kova

Vedre Kova, su kabı:

Veran kalsın: Harabe olsun:

Veran: Viran, harabe:

Vışşş! Şaşırma ifadesi:

Voj: Yular:

Vurgun: tutkun:

Y:

YABA :Beş parmaklı ağaç dirgen

Yad: Yabancı:

Yal: Köpek yiyeceği:

Yalaka: Yağcılık eden:

Yalax: Köpeğe yal verilen kap, yal kabı:

Yanaşma: Yandan takılan:

Yanbegi: Yatay olan eğiri:

Yanpuri: Eğri düz olmayan:

Yansılama: Taklit etmek:

Yarpax: yaprak:

Yaşik: Ağaçtan yapılan kasa:

Yaşmax: Başörtüsü:

Yavan: Katıksız:

Yaylıx: Başörtüsü:

Yêddi: Yedi:

Yege: Eye:

Yegin: Çalışkan, üşenmeyen:

YEĞİN:Çalışkan titiz

Yeke: Büyük, kocaman:

YEKTİ:Yetim

Yel: Osuruk:

Yellen: Ossur:

Yêri: Yürü:

Yerinmek: Heveslenme:

Yesir olmak: Kurban olmak:

Yesir: Esir:

YEŞIK:Ağaçtan yapılan kasa:

Yeşilpiç: ¼ lük Rakı:

Yığ: Topla:

Yığın: Ot yığını, kalabalık:

Yoğurt Kabı :

Yola vurma: Gönderme:

Yon: Bir ağacı yontmak.:

Yoz: Kısır mal:

Yuha: ince:

Yuha: Sığ derin olmayan:

Yumri: Yuvarlak:

YUNGUL:Hafif :

Yuxu: Uyku Yuxun Gelêr:

Yüngül: Hafif:

Z:

ZABUN :Fakir

Zabun: Çelimsiz:

Zağ: Keskin sivri:

ZAĞAR:Küçük köpek

Zahar: Gerçekten öyle:

ZANGAL :Tabansız uzun çorap

Zanka: Kızak:

ZEDA :Tarlanın sürülmemiş tarafı

Zeher: Ağu, Zehir anlamında:

ZEHLEM GİTMEK: Nefret etmek:

Zehrimar: Sinirli bir anda Ne var anlamında kullanılır:

ZENNE:Kadın

Zer: Altın:

Zerge: Değersiz, değeri düşük olan denir:

Zerzebil: Perişan:

Zeşt: Ağıt:

Zeşt: İnce sac:

Zevsek: Geveze:

Zıbın: Bebek gömleği:

Zırlama: Ağlama, çok söylenme:

ZIRZA:Aşmalı kilit

Zırzop: Uyumsuz, kaba saba:

Zibil: İnce toz:

Zirt: Gösteriş meraklısı:

Ziyil: Siğil:

Zoğ: Tarla, çayır biçiminde tırpanın biçerek yığdığı ot:

Zokko: Mantar:

ZUBUN:Mintan

Zukkum: Haram:

Zukkum: Zehir, zakkum anlamında:

ZURGANA :Eğri büğrü vücutlu